

Josef Karel Šlejhar – Kuře melancholik

Téma

- naturalistická povídka
- vydáno v roce 1889

Hlavní téma:

- příběh chlapce, kterého postihne nenávist macechy a okolí a nikdo mu není ochoten pomoci

Vedlejší téma:

- paralela mezi trpícím dítětem a kuřetem
- láska matky a nenávist macechy

Motivy:

- nespravedlnost
- nenávist
- smrt
- život

Postavy:

Hlavní postavy:

chlapec

- bez jména
- proměna dítěte – zpočátku radostné (matka ještě žije)
- zpočátku nechápavé – bezcitné chování – uvědomuje si smrt matky
- bezbranné
- bito a týráno za každou maličkost

kuře

- spojeno s chlapcem
- zaostalé odsouzeno k zániku
- jako jediný má kladný vztah k dítěti (supluje to co mu chybí)
- dítě a odstrkované kuře na stejné úrovni
- J. K. Šlejhar poukazuje na to, že každý jsme nakonec pouze výtvorem přírody „osudy nás všech jsou jednotny. A my všichni jsme: lidé i nemá tvář i mrtvá hmota...“

vedlejší postavy:

Otec

- lhostejný k dítěti – nezajímá se o něj
- věří maceše (omotala si ho kolem prstu)

Macecha

- ztělesnění zla
- obrovská nenávist k dítěti

Pepka

- hlavní služebná
- pravá ruka macechy – společně týrají dítě

Prostředí:

- vesnické prostředí (skutečné)
- děj zasazen do krásného jarního dne
- atmosféra prostředí v kontrastu s tragickým dějem – až lyricko- epické líčení – západ slunce v kontrastu s chlapcovým umíráním – časté krátké pasáže popisu atmosféry – zpomalení děje
- časová neurčitost – jasné pouze denní doby (včera, dnes a zítra)

Kompozice

- chronologický děj
- er forma
- těsné spojení tematických celků
- lyricko – epické pasáže v kontrastu s tragickým dějem

Vnitřní výstavba děje:

úvod – dítěti náhle umírá matka, objevuje slepici s čerstvě narozenými kuřátky – kontrast smrt matky – narození kuřátek – kontrast motivů

zápletka – otec se znovu ožení a macecha dítě nenávidí – začíná psychický i fyzický teror gradace děje – dítě začíná scházet – rodina ho začíná čím dál více vyčleňovat – chlapec onemocní a macecha se rozhodne úplně ho odstranit

retardace děje – obsáhlý popis večera a západu slunce

vyvrcholení děje – chlapec umírá a kuře s ním

Jazyk

- autor se zaměřuje na citovou rovinu textu – řečnické otázky, nabádá čtenáře k zamyšlení nad životem dítěte (parafráze i v dnešní době)
- autor poukazuje na fakt, že jestliže člověk strádá psychicky odrazí se to i na jeho fyzickém vzhladu
- vystavěno na kontrastech v život bezbranného kuřete stejně tak jako bezbranného chlapce ostře kontrastuje s krutým světem vesnických lidí
- časté pasáže – autorovo zamyšlení (pasáž o dětském románu – jak vypadá)
- nářeční a slangová mluva – hovorový jazyk

Lexikální prostředky:

metafory

oxymoron

přirovnání

v lyrických pasážích – nadsázka a ironie

Syntax:

rozvitá souvětí

přechodníky

obrácený slovosled

nepřímá řeč

nedokončené výpovědi (apoziopeze)

přímá řeč

Společensko – historický kontext

= dětský román s ještě jinými zřeteli (podtitul)

poprvé v časopise Hlas národa 1889
 i knižně v Románové knihovně Hlasu národa
 1895 zařazeno do povídkového souboru Co život opomíjí → kritika Mrštíka (název zkrácen na Kuře)
 1964 Kuře melancholik a jiné prózy a 1974 kniha dvou próz Kuře melancholik a Ukolébavka
 Josef Karel Šlejhar (1864 – 1914)
 přispíval do řady časopisů a novin
 signatářem manifestu české moderny 1895
 základním rysem jeho děl → život je spojen s utrpením
 svět příroní versus svět lidský
 lidská společnost je zmítána pudy a vášněmi
 další díla
 1) sbírky povídek :
 Dojmy z přírody a společnosti (1894)
 Co život opomíjí (1895) – svět deformovaný lidským násilím
 Zátíší (1898)
 2) romány:
 Peklo (1905)
 Lípa (1908)
 Vražďení (1908)

navazuje na francouzský naturalismus Émila Zoly
 v Kuře malncholik – autobiografické prvky – často byl svědkem násilí otce na matce

NATURALISMUS

- umělecký směr 2. pol. 19. stol., hl. v literatuře a malířství
- zformoval se ve Francii v 70. – 80. letech
- krajní směr realismu
- člověk je ovlivněn svou biologickou podstatou a prostředím v němž se vyvíjí
- přenášení přírodních zákonů na lidskou společnost
- člověk není ani dobrý ani zlý, jen bojuje o své přežití a ty se jeví z humanistického pohledu často jako nelítostné
- spisovatel vystupuje jako nezaujatý pozorovatel
- reprodukuje odpozorovaná fakta a to i v nejošklivějších detailech
- hrdina se řídí city a pudy; rozum, vůle, aktivita v pozadí; postavy – psychická nerovnováha, živelnost, zvrácenost apod

Světový naturalismus:

- Émile Zola
- nejvýznamější představitel
- naturalismu
- francouz

Experimentální román:

románová teorie – spisovatel má být jen nestranným pozorovatelem a koordinátorem faktů
 Rouon-Macquartové
 románový cyklus, v němž aplikoval svou teorii románu

Další díla

Zabiják

Nana

Lidská bestie

Vliv díla

Zásadní obrat ve vývoji vesnické prózy – realistický obraz z autorovým subjektivním pohledem a kritikou

dílo bylo hodnoceno rozporuplně – kladná kritika F. X. Šalda – vrchol moderní české prózy